

ฝ่ายเลขานุการประธาน กกธ.
เลขรับ ๐พีศ. ๗๐๐
วันที่ ๓๐ สิงหาคม เวลา ๑๕.๐๐ น.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน โทร. ๐-๒๒๔๔-๒๖๒๘

ที่ _____ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ลงนามสรุปผลโครงการสัมมนา

เรียน ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้จัดโครงการสัมมนาเรื่อง “การรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.” เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมคณะกรรมการธิการ หมายเลข ๒๑๓ - ๒๑๖ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒ นั้น

บัดนี้ คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนได้จัดทำสรุปผลโครงการสัมมนาเสร็จเรียบร้อยแล้วรายละเอียดตามแนบ จึงขอส่งสรุปผลการสัมมนาดังกล่าวเพื่อพิจารณาและนำเสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(นายชาติชาย ณ เชียงใหม่)

ประธานอนุกรรมการประชาสัมพันธ์
และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

ทราบ

(นายมีชัย ฤชุพันธุ์)
ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๓๐-๐๓-๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ

คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน โทร. ๐-๒๒๔๔-๒๖๒๘

ที่

วันที่

๙.๐ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ลงนามสรุปผลโครงการสัมมนาฯ

เรียน ประธานอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้จัดโครงการสัมมนาเรื่อง “การรับฟังความคิดเห็นเห็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิधिพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.” เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมคณะกรรมการสิทธิการ หมายเลข ๒๑๓ - ๒๑๖ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒ นั้น

บัดนี้ ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนได้จัดทำสรุปผลโครงการสัมมนาเสร็จเรียบร้อยแล้วรายละเอียดตามแนบ จึงเห็นควรนำเสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการพิจารณาพิพากษาการร้องพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิधिพิจารณาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. เพื่อดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาหนังสือ จำนวน ๒ ฉบับตามแนบ

(นายสุรพงศ์ อุตต์)

นิติกรชำนาญการ

(นายธีรวัฒน์ วงศ์สุวรรณ)

อนุกรรมการและเลขานุการ ๓๐ ๓๖๖๖

คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์

และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

ลงนามแล้ว

(นายชาติชาย ณ เชียงใหม่)

ประธานอนุกรรมการประชาสัมพันธ์

และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

สรุปผลการสัมมนา

เรื่อง “การรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.”

ในวันพุธที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๐

ณ ห้องประชุมคณะกรรมการฯ หมายเลข ๒๑๓ - ๒๑๖ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒

การสัมมนาเรื่อง “การรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.” มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมสัมมนา ได้แก่ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ผู้แทนศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนกรรมการสิทธิมนุษยชนและสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้แทนกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

ก่อนเริ่มกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ศาสตราจารย์อู๋ดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ วิทยาการผู้ดำเนินรายการ ได้กล่าวให้วิทยากรซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ได้แก่ นายอติคม อินทุภูติ เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ในฐานะผู้แทนฝ่ายยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. นายอรรถพล ใหญ่สว่าง อัยการอาวุโส ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด และนายธรรมนุญ เรื่องดิษฐ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้อภิปรายนำเสนอประเด็นสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงความคิดเห็น สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑. ระบบไต่สวน

๑.๑ ความคิดเห็นเรื่องระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบไต่สวน...

- ระบบไต่สวนที่ใช้ในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ เน้นบทบาทในเชิงรุกของศาลในการค้นหาความจริง อันได้แก่ การที่ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง กำหนดแนวทางการไต่สวนพยานหลักฐานเองโดยไม่ผูกพันกับแนวทางที่คู่ความเสนอและมีอำนาจไต่สวนพยานเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ระบุในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือที่คู่ความอ้างได้ นอกจากนั้น การพิจารณาคดีอาญาในระบบไต่สวนต้องไม่มีการยุติคดีด้วยเหตุผลทางเทคนิค เช่น การใช้ถ้อยคำหรือแบบพิมพ์ไม่ถูกต้อง หรือการไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาภายในเวลาที่กำหนด ทั้งเมื่อเริ่มคดีแล้วจะต้องทำการไต่สวนไปจนสิ้น กระแสความและไม่ยอมให้ทำการไต่สวนต้องยุติลงด้วยเจตนาของคู่ความไม่ว่าโดยการให้การรับสารภาพหรือถอนฟ้อง (สำนักงานศาลยุติธรรม)

- การใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทำให้ศาลมีอำนาจที่จะแสวงหาพยานหลักฐานได้เองเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุดมาประกอบการพิจารณาให้เกิดความยุติธรรมได้อย่างสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

- ศาลไม่สามารถใช้อำนาจของศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อปลดเปลื้องภาระการพิสูจน์ของคู่ความได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นศาลในระบบไต่สวนก็ตาม เพราะการดำเนินการของศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาลในระบบไต่สวนเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของศาลเท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าศาลมีภาระการพิสูจน์เช่นเดียวกับคู่ความในคดีด้วย

นอกจากนี้ การที่ศาลในระบบไต่สวนจะใช้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมนั้น มีกรอบ เงื่อนไขและข้อจำกัดในการใช้อำนาจของศาลด้วย เพื่อมิให้กระทบกับหลักความเป็นกลางของผู้พิพากษาและหลักฟังความทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นหลักทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความในคดีทุกประเภท โดยศาลไม่สามารถสั่งให้มีการแสวงหาข้อเท็จจริงและระบบรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมในคดี เพื่อขจัดความบกพร่องของคู่ความในการนำพยานเข้าสืบได้

ดังนั้น ในการพิจารณาคดีทุจริต ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาดด้วยความรวดเร็วทันเหตุการณ์ การไต่สวนจึงมีความเหมาะสม คู่ความในคดีไม่อาจที่จะประวิงคดีได้และทำให้คดีได้ข้อเท็จจริงที่รอบด้านครบถ้วนถ้ามีหลักฐานฟังได้ว่าจำเลยกระทำผิดก็ลงโทษได้ การสงสัยไม่แน่ใจว่าจำเลยทำผิดหรือไม่จึงไม่น่ามีเพราะถ้าสงสัยศาลก็ต้องค้นหาความจริงจนถึงที่สุดให้สิ้นสงสัย ถ้าค้นหาความจริงจนถึงที่สุดแล้ว ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอก็พิจารณายกฟ้องไป (กรรมการ ป.ป.ช.)

- ระบบไต่สวนของศาลควรเป็นระบบปิด แต่ต้องสามารถใช้อำนาจทั้งประจักษ์พยานและเอกสาร (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

- ระบบไต่สวนจะมีความรวดเร็วในการพิจารณาคดี ซึ่งคู่ความไม่อาจที่จะประวิงคดีได้ จึงทำให้คดีได้ข้อเท็จจริงที่รอบด้านครบถ้วน โดยถ้ามีหลักฐานฟังได้ว่าจำเลยกระทำผิดก็สามารถลงโทษได้ และไม่อาจนำหลักยกผลประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลยมาใช้ในการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนได้ โดยหากศาลมีความสงสัยก็สามารถค้นหาความจริงจนถึงที่สุดให้สิ้นสงสัย และเมื่อค้นหาความจริงจนถึงที่สุดแล้ว หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอศาลจึงจะพิพากษายกฟ้อง อีกทั้งศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือดสืบพยาน ทั้งนี้ เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงความจริงมากที่สุด การกำหนดระเบียบวิธีเกี่ยวกับการสืบพยานมีน้อย มักจะไม่มีหลักเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมากนัก โดยเฉพาะจะไม่มียกเว้นพยานที่เด็ดขาดแต่จะเปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดสู่ศาล ศาลจึงมีสิทธิรับฟังพยานบอกเล่าได้และศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง การพิจารณาโดยเฉพาะคดีอาญา จะมีลักษณะเป็นการดำเนินการระหว่างศาลกับจำเลย โจทก์จะมีบทบาทในการสืบพยานน้อยมากโจทก์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นคว้าหาพยานหลักฐานเท่านั้น (จ.น.ท. สำนักงาน ป.ป.ช.)

๑.๒ ข้อเสนอเรื่องระบบไต่สวน

- ควรกำหนดให้ศาลมีส่วนในการในการค้นหาความจริงมากกว่าคดีทั่วไป เพราะเป็นการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ที่เป็นบุคคลสาธารณะ มีผลประโยชน์กระทบต่อประเทศชาติโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

- ควรให้ศาลมีบทบาทหน้าที่ในการสอบสวนและการพิจารณาคดี อำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ความจริงมากที่สุด (คณะนิติศาสตร์ ม.เกริก)

- ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป หรือองค์กรต่างๆ ในภาคเอกชนเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ศาลได้ด้วย (โดยเฉพาะองค์กรเอกชนที่รวมกลุ่มกันเป็นชมรม สมาคม เพื่อต่อต้านการทุจริตในด้านต่างๆ)

- เสนอให้ศาลฎีกาตั้งคณะไต่สวนอิสระและมีความเป็นกลางทางการเมืองเพื่อทำหน้าที่ไต่สวนพยานหลักฐาน

- การใช้ระบบไต่สวนจะสร้างปัญหาในเรื่องการทำพยานหลักฐานเท็จ จึงควรมีกฎที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบเอกสารเท็จด้วย
- เมื่อมีการเขียนชัดเจนว่าให้ศาลใช้ระบบไต่สวน เพื่อค้นหาความจริงแล้ว ในตัวบทไม่ควรมีถ้อยคำในลักษณะสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด เช่นคำว่า “เชื่อว่า” เป็นต้น

๒. การดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีที่หลบหนีคดีโดยไม่มีอายุความ

๒.๑ เห็นด้วยกับการดำเนินคดีโดยไม่มีอายุความ

มีผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมแสดงความคิดเห็นในทางที่เห็นด้วยหากจำเลยซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หลบหนีคดีแล้วไม่ควรให้มีอายุความในการดำเนินคดี โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- การดำเนินคดีโดยไม่มีอายุความย่อมสามารถดำเนินคดีได้ทุกเมื่อโดยตลอดไป หากจำเลยหลบหนีต้องหลบหนีไปทั้งชีวิต หากมีการนำมาบังคับใช้กับนักการเมืองน่าจะเป็นผลดี ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวมากขึ้น ส่งผลดีต่อประเทศโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

- การไม่นับระยะเวลาระหว่างผู้กระทำความผิดในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบหลบหนีเข้าในอายุความนั้น เป็นหลักการที่กำหนดในข้อ ๒๙ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในร่าง พ.ร.บ. จะสามารถแก้ปัญหาในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลบหนีไปตั้งแต่ก่อนฟ้องคดีหรือหลังพิจารณาคดีได้ เพราะการพิจารณาและบังคับโทษจะไม่เสียไปด้วยเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ส่วนการหลบหนีในชั้นพิจารณาคดีคือหลังจากฟ้องคดีแต่ยังไม่มีคำพิพากษานั้น ตามร่างของสำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดให้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการให้อำนาจสืบพยานลับหลังได้ แต่ทั้งนี้ จะต้องมีการแก้ไขหลักการฟ้องคดีเป็นว่าต้องส่งตัวจำเลยพร้อมฟ้องด้วย

เมื่อหลักการเรื่องการไม่นับระยะเวลาหลบหนีเข้าในอายุความนั้นเป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม กรณียอมไม่มีประเด็นว่าจะต้องเลือกระหว่างการสืบพยานลับหลังกับการไม่นับระยะเวลาหลบหนีเข้าในอายุความ เพราะเป็นมาตรการที่นำมาใช้ควบคู่กันได้ ดังปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบและตามร่างของสำนักงานศาลยุติธรรม (สำนักงานศาลยุติธรรม)

- คดีทุจริตของนักการเมืองที่กำหนดให้ไม่มีอายุความน่าจะเป็นธรรมและเหมาะสมมากกว่ากรณีการให้พิจารณาคดีลับหลังจำเลย (คณะนิติศาสตร์ ม.เกริก)

- ควรดำเนินคดีโดยไม่มีอายุความ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (United Nations Convention Against Corruption : UNCAC) ข้อ ๒๙ ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดอายุความสำหรับความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญาให้มีระยะเวลานานขึ้นหรืออายุความสะดุดหยุดลงในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้หลบหนีกระบวนการยุติธรรม (ป.ป.ช.)

- การดำเนินคดีความโดยไม่มีอายุความจะมีความเป็นธรรมและเหมาะสมกว่า (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

๒.๒ ไม่เห็นด้วยหากจะดำเนินคดีโดยไม่มีอายุความ

- เพราะขัดกับหลักการของกฎหมายทั่วไปและหากปล่อยนานไปก็ยากที่จะทำการไต่สวนให้ได้ความจริงได้

- เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่ามหรือจำเลยให้ได้รับความเป็นธรรม (จ.น.ท. สำนักงาน ป.ป.ช.)

- ขอให้ขยายอายุความมากกว่าที่กำหนดไว้ใน ก.ม.อาญา เช่น ๒๐ ปี ขยายเป็น ๓๐ ปี
- ในประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส จะใช้วิธีการในกรณีคดีใกล้หมดอายุความ หากพบเจอปยานหลักฐานที่จะดำเนินคดีแล้ว จะขอให้อายุความสะดุดหยุดลง แล้วเริ่มนับอายุความใหม่

๓. การฟ้องคดีโดยไม่ต้องมีจำเลยมาศาล หรือการพิจารณาคดีโดยจำเลยไม่ต้องมาปรากฏตัวต่อศาล

๓.๑ เห็นด้วยในกรณีมีการพิจารณาคดีแม้ไม่มีตัวจำเลยในวันฟ้องศาลหรือในวันพิจารณาคดีของศาล

มีผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงความคิดเห็นในทางที่เห็นด้วย โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- การพิจารณาคดีลับหลังจะทำให้พิจารณาคดีได้ทันทีขณะเมื่อพยานหลักฐานพร้อมมูล แม้ไม่ได้ตัวจำเลยมาศาล หากมีการนำมาบังคับใช้กับนักการเมืองน่าจะเป็นผลดี ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวมากขึ้น ส่งผลดีต่อประเทศโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

- แม้การสืบพยานลับหลังจำเลยจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิการถามค้านพยาน ซึ่งถือเป็นหลักประกันที่สำคัญของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยาน ต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ก็ตาม แต่ในกรณีผู้ถูกล่ามหรือจำเลยได้กระทำความผิดแล้วหลบหนี ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอันเป็นเหตุให้กระบวนการยุติธรรมไม่อาจดำเนินต่อไปได้ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม หากไม่มีมาตรการดำเนินคดีกับผู้หลบหนีการกระทำผิด นอกจากคนเหล่านั้นไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายแล้ว ยังอาจเป็นการส่งเสริมให้มีการกระทำความผิดมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะมีการดำเนินคดีโดยไม่มีอายุความก็ตามแต่ระยะเวลาที่ผ่านมาเนิ่นนานเท่าใด ความแม่นยำในการจดจำข้อเท็จจริงก็ยิ่งลดลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเบิกความในชั้นพิจารณาคดีและการรับฟังพยานหลักฐาน การหลบหนีถือเป็นการสละสิทธิในการเผชิญหน้าและถามค้านพยาน ดังนั้น การสืบพยานลับหลังจะเป็นธรรมและเหมาะสมกว่าไม่มีอายุความ (กรรมการ ป.ป.ช.)

- ในวันฟ้องไม่จำเป็นต้องนำตัวผู้ถูกล่ามหรือจำเลยไปปรากฏตัวต่อหน้าศาล เนื่องจากที่ผ่านมา มีหลายคดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลความผิดผู้ถูกล่ามหรือจำเลยแล้วผู้ถูกชี้มูลความผิดหลบหนีไปทำให้คดีค้างอยู่ในศาล ไม่สามารถพิจารณาคดีต่อไปให้เสร็จสิ้นได้ การที่ไม่มีการจับผู้ที่ถูกชี้มูลว่าได้กระทำความผิดเพื่อส่งตัวมาฟ้องศาลนั้น เป็นสิทธิพิเศษที่มากกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไปที่ต้องจับกุมตัวผู้กระทำความผิดเพื่อศาลพิจารณาให้ประกันตัวอยู่แล้ว จึงเห็นว่านอกจากการพิจารณาคดีทุจริตแบบลับหลังจำเลยแล้ว ควรดำเนินคดีโดยไม่มีอายุความด้วย ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (United Nations Convention Against Corruption : UNCAC) ข้อ ๒๙ ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดอายุความสำหรับความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญาให้มีระยะเวลาสั้นขึ้นหรืออายุความสะดุดหยุดลงในกรณีที่ผู้ถูกล่ามหรือจำเลยกระทำความผิดได้หลบหนีกระบวนการยุติธรรม (ป.ป.ช.)

- ควรเปิดโอกาสให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีโอกาสชี้แจงแสดงเหตุผลพร้อมส่งพยานหลักฐานทางจดหมายหรือมอบหมายให้ทนายความเข้าทำการแก้ต่างแทนได้

- การพิจารณาคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวนซึ่งศาลจะต้องค้นหาความจริงจนสิ้นข้อสงสัย โดยศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือดลสืบพยานก็ได้

ทั้งนี้ ก็เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด การพิจารณาคดีแบบลับหลังโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล ก็ไม่ทำให้สูญเสียความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าว เพราะการไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลก็ไม่ถือว่าเป็นการพิจารณาลับหลัง เพราะไม่ได้ห้ามให้เข้ามาในคดีแต่เป็นเรื่องที่ตัวความสละสิทธิในการดำเนินคดีเสียเอง อีกทั้งการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำความผิดโดยไม่มีความสามารถทำให้เอาผิดตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้ตลอดแม้ระยะเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม (จ.น.ท. สำนักงาน ป.ป.ช.)

๓.๒ ไม่เห็นด้วยในกรณีมีการพิจารณาคดีที่ไม่มีตัวจำเลยในวันฟ้องศาลหรือในวันพิจารณาคดีของศาล

มีผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงความคิดเห็นในทางที่ไม่เห็นด้วย โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาและหน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- เพราะสิทธิเสรีภาพในการแสดงข้อเท็จจริงไม่ปรากฏ (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)
- การดำเนินคดีอาญา มีความมุ่งหมายเพื่อลงโทษอาญาเอากับตัวจำเลยโดยตรง หากไม่มีตัวจำเลยมาศาลและดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยโดยตลอด แต่สุดท้ายก็ทำอะไรไม่ได้เพราะไม่มีตัวจำเลยให้ลงโทษ ถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ผ่านมาทั้งหมดเสียเปล่าและสูญเปล่า จึงเห็นว่าในวันยื่นฟ้องอาจไม่จำเป็นต้องเอาตัวมาส่งศาลทันที แต่กรณีศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไป จำเป็นต้องให้มีตัวจำเลยมาอยู่ในอำนาจศาลด้วย (ผู้พิพากษา)

๔. องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาที่เหมาะสม ได้แก่ จำนวน ๕ คน , จำนวน ๗ คน , จำนวน ๙ คน , จำนวน ๑๕ คน และกี่คนก็ได้ ซึ่งจำนวน ๗ คน คือความคิดเห็นที่มีการเสนอมากที่สุด โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาได้มีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- จำนวน ๗ คนมีความเหมาะสมเพราะเหมือนองค์กรอิสระ
- ควรมีกฎหมายให้ศาลฎีกาออกข้อกำหนดศาลฎีกาว่า คดีประเภทหรือลักษณะความผิดใดควรมีผู้พิพากษากี่คน และคดีประเภทหรือลักษณะความผิดใดจึงจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ไม่ควรให้มีการอุทธรณ์ได้ทุกคดี (ป.ป.ช.)

- จำนวนองค์คณะผู้พิพากษาที่เหมาะสมน่าจะขึ้นกับการตั้งองค์คณะให้เหมาะกับการนำระบบไต่สวนมาใช้ว่าจะออกแบบอย่างไร เช่น ประเทศฝรั่งเศส ระบบการพิจารณาคดีอาญากับรัฐมนตรี จะมีศาลพิเศษเฉพาะและจัดให้มีองค์คณะไต่สวนมูลฟ้องและองค์คณะไต่สวนแยกต่างหากจากองค์คณะของศาลที่จะทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในขั้นตอนสุดท้าย และให้สิทธิอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้เช่นเดียวกับประเทศไทย (คณะนิติศาสตร์ ม.เกริก)

- จำนวนขึ้นอยู่กับลักษณะและความซับซ้อนของคดีโดยจะไปกำหนดรายละเอียดในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ทั้งนี้ ในคดีที่มีความซับซ้อนอาจเป็นไปได้ที่องค์คณะที่พิจารณาพิพากษาคดีในชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์จะมีจำนวน ๙ คน เท่ากัน ซึ่งไม่ใช่เรื่องผิดหลักการ เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้ที่ประชุมใหญ่ต้องเลือกองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์จากกลุ่มของผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงกว่าองค์คณะที่พิจารณาคดีในชั้นต้นอยู่แล้ว (สำนักงานศาลยุติธรรม)

- ควรพิจารณาจากรายละเอียดของในแต่ละประเภทคดี ว่ามีความซับซ้อน หรือยากง่ายเพียงใด ดังนั้น จึงไม่ควรกำหนดจำนวนองค์คณะให้ตายตัว แต่ควรกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมในแต่ละคดี (จ.น.ท. สำนักงาน ป.ป.ช.)

- องค์คณะของศาลชั้นต้น ควรมีจำนวนผู้พิพากษา ๓-๕ คน โดยใช้ระบบเลือกองค์คณะผู้พิพากษาและองค์คณะผู้พิพากษาสำรอง โดยอนุโลมตามร่างมาตรา ๑๔ และร่างมาตรา ๑๖ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรอบคอบและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น (กรรมการ ป.ป.ช.)

๕. องค์คณะผู้พิพากษาสำรอง

๕.๑ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีองค์คณะผู้พิพากษาสำรอง

๕.๑.๑ เห็นด้วย

- เห็นด้วยกับการมีองค์คณะผู้พิพากษาสำรอง เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่สะดุดทำให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

- การตั้งองค์คณะผู้พิพากษาสำรองมีวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนคลายบทบาทบัญญัติเดิมที่กำหนดให้องค์คณะต้องนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะทุกคนทุกนัด ซึ่งในทางปฏิบัติบางครั้งเป็นอุปสรรคเพราะอาจมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นแก่องค์คณะคนใดคนหนึ่ง แต่การมีองค์คณะสำรองตามที่ปรากฏในร่าง พ.ร.บ. จะค่อนข้างยุ่งยากมาก หากมีการแก้ไขโดยให้องค์คณะสามารถพิจารณาคดีได้ โดยให้มีผู้พิพากษาองค์คณะเพียง ๗๕ - ๘๐ % ของจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาทั้งหมด ก็สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ น่าจะเป็นบทผ่อนคลายแก้ไขปัญหาความตึงเครียดของบทบาทบัญญัติเดิมได้ (ผู้พิพากษา)

- อยากให้องค์คณะผู้พิพากษาสำรองทำหน้าที่คล้ายๆกับตุลาการผู้แถลงคดีในศาลปกครอง

- แนวคิดเรื่องผู้พิพากษาสำรองนั้น กำหนดขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี กรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจกล่าวล่วงได้ ทำให้องค์คณะผู้พิพากษาไม่สามารถนั่งพิจารณาคดีหรือทำคำพิพากษาคดีครบองค์คณะได้ ซึ่งตามกฎหมายปัจจุบันเมื่อเกิดเหตุดังกล่าวจะต้องมีการเลื่อนคดีหรือให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกองค์คณะผู้พิพากษาขึ้นมาแทนที่องค์คณะผู้พิพากษาเดิมที่มีเหตุขัดข้อง แต่การมีผู้พิพากษาสำรองหากเกิดเหตุขัดข้องในการพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดี ก็สามารถนั่งพิจารณาคดีหรือทำคำพิพากษาได้ทันทีโดยไม่ต้องไปเริ่มกระบวนการเลือกโดยที่ประชุมใหญ่อีก ทั้งนี้ การที่ผู้พิพากษาที่ไม่ได้นั่งพิจารณาคดีสามารถตรวจสำนวนและร่วมทำคำพิพากษาในกรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจกล่าวล่วงได้นั้น ก็เป็นหลักการที่มีบัญญัติไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมด้วย (สำนักงานศาลยุติธรรม)

- เพื่อให้การพิจารณาคดีและการทำคำพิพากษาเป็นไปอย่างถูกต้อง เห็นควรกำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาสำรองเข้าร่วมในการพิจารณาคดีตั้งแต่ต้น เพื่อให้ทราบข้อมูลและรายละเอียดของสำนวนคดีเช่นเดียวกับองค์คณะผู้พิพากษาหลัก (จ.น.ท. สำนักงาน ป.ป.ช.)

- การกำหนดให้มีองค์คณะผู้พิพากษาสำรองในกรณีต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในร่างมาตรา ๑๔ และร่างมาตรา ๑๖ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกระบวนการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวนเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ อีกทั้งการดำเนินคดีไม่หยุดชะงักลงเพื่อดำเนินการคัดเลือกผู้พิพากษาแทนที่ตามระบบเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (กรรมการ ป.ป.ช.)

๕.๑.๒ ไม่เห็นด้วย

- ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีผู้พิพากษาสำรอง ควรให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแต่งตั้งใหม่ หรือหากเกิดเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอื่น ๆ ทำให้ผู้พิพากษาองค์คณะไม่สามารถพิจารณาพิพากษาได้ ควรกำหนดว่าหากจำนวนที่ขาดหายไปจากองค์คณะก็คน ให้พิจารณาพิพากษาต่อไปได้ และขาดหายไปก็คนจำเป็นต้องแต่งตั้งเพิ่มทดแทน

- ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคณะผู้พิพากษาสำรอง ที่ให้สิทธิลงมติและทำคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาด แต่การกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาให้มีจำนวนเพียงพอในกรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัย อาจใช้มติสองในสามขององค์คณะผู้พิพากษา (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

- อย่างน้อยควรจะต้องมีการส่งตัวจำเลยพร้อมกับฟ้อง เพื่อให้ศาลมีโอกาสแจ้งวันนัดพิจารณาให้จำเลยทราบต่อหน้าจำเลย ซึ่งหากจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาศาลในวันนัดพิจารณาต่อ ๆ ไปโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ก็จะเป็นพฤติการณ์ที่แจ้งชัดว่าจำเลยสละสิทธิที่จะให้มีการพิจารณาต่อหน้าตนเองแล้ว

ทั้งนี้ หากใช้หลักการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าจะให้มีการฟ้องคดีโดยไม่ต้องส่งตัวจำเลยพร้อมฟ้อง และกำหนดหลักการเพิ่มเติมให้มีการสืบพยานลับหลังได้ อาจมีข้อโต้แย้งในภายหลังได้ว่ายังไม่มีพฤติการณ์ที่แสดงออกให้เห็นว่าจำเลยสละสิทธิที่จะไม่เข้าร่วมพิจารณาแล้ว (สำนักงานศาลยุติธรรม)

๖. การดำเนินคดีบุคคลผู้เป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๖.๑ ควรให้ดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่วมกันกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

- ควรให้พิจารณาคดีในศาลเดียวกัน เพราะจะได้แสดงพยานหลักฐานในครั้งเดียวเพื่อให้คดีเสร็จไปในคราวเดียวกัน โดยไม่ต้องไปแยกไปดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างหากในศาลอื่นอันอาจทำให้เสียเวลามากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

- ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดควรจะให้พิจารณาโดยศาลเดียวกัน แม้ว่าในภายหลังผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการเสียชีวิต ก็ควรให้ศาลฎีกาฯ พิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จคดี

- หากไม่พิจารณาในศาลเดียวกัน จะกลายเป็นสองมาตรฐาน

- กฎหมายได้กำหนดให้ดำเนินคดีในศาลฎีกาฯ มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ และได้นำหลักการเดียวกันมาใช้ในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย โดยเจตนารมณ์ของหลักการดังกล่าวก็เพื่อให้การพิจารณาความรับผิดและโทษของผู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดทุกคนได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะผู้พิพากษาเดียวกัน เพราะความรับผิดและโทษของผู้ใช้และผู้สนับสนุนจะยึดโยงกับความรับผิดและโทษของผู้ลงมือกระทำความผิด นอกจากนั้นหากยอมให้มีการพิจารณาพิพากษาโดยศาลคนละศาลซึ่งอาจใช้วิธีพิจารณาต่างกันอาจเกิดผลคำพิพากษาที่ขัดแย้งกันหรือมีข้อโต้แย้งในเรื่องความเสมอภาคได้ (สำนักงานศาลยุติธรรม)

- หากมีการพิจารณาคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนแยกกัน ก็อาจจะทำให้เกิดความลักลั่นในผลแห่งคดี เนื่องจากเป็นการกระทำความผิดในคราวเดียวกัน ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นชุดเดียวกัน และเพื่อให้การวินิจฉัยตัดสินคดีแก่ผู้กระทำความผิดทุกคนที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จไปในคราวเดียว (จ.น.ท. สำนักงาน ป.ป.ช.)

- การทุจริตประพฤติมิชอบเป็นการกระทำที่ร่วมกันกระทำความผิดโดยแบ่งหน้าที่กันทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอนซึ่งถือเป็นเหตุลักษณะคดี มีใช้ลักษณะส่วนตัว การพิจารณาโดยศาลเดียวกัน จะทำให้เกิดความรวดเร็วและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย “ความผิดลักษณะเดียวกัน ควรพิจารณาโดยศาลเดียวกัน” นอกจากนี้ยังสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามร่างมาตรา ๖๒ อยู่แล้ว (กรรมการ ป.ป.ช.)

๖.๒ ควรให้คำวินิจฉัยคดีในคดีในคดีที่ไม่ใช่คดีฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง

การเมือง

- ควรให้ศาลอาญาในการพิจารณาคดีของผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน
- เนื่องจากความรับผิดชอบของการเมืองมีมากกว่าบุคคลธรรมดา และนักการเมืองคดีทุจริตจะต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญาและทางเมืองด้วย ซึ่งต่างจากความรับผิดชอบของบุคคลธรรมดา (คณะนิติศาสตร์ ม.เกริก)

๗. การทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดีส่วนตัวของผู้พิพากษาทุกคนในองค์คณะก่อนมีการลงมติ

การทำคำพิพากษาของศาล

- ควรให้ผู้พิพากษาไปแสดงความคิดเห็นในการวินิจฉัยก่อนมีการลงมติ
- การทำความเข้าใจส่วนตัวคน จะช่วยให้องค์คณะผู้พิพากษาทุกคนมีความรับผิดชอบในคำวินิจฉัยของตน แต่ทั้งนี้ก่อนทำความเข้าใจส่วนตัวต้องให้องค์คณะผู้พิพากษาทุกคนมีโอกาสปรึกษาหารือทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ ในทำนองเดียวกันกับการปรึกษาคดีในคดีทั่วไปที่องค์คณะผู้พิพากษา ๓ คนต้องปรึกษากัน เพราะการมีองค์คณะก็เพื่อช่วยกันทำงานเพื่อความรอบคอบ เพื่อปรึกษาหารือกันแล้วต่างไปทำคำวินิจฉัยส่วนตน มิใช่ต่างคนต่างไปติดตามลำพังและทำคำวินิจฉัยส่วนตนมาอย่างโดดเดี่ยว แล้วมาโหวตนับคะแนนเสียข้างมากกันเท่านั้น (ผู้พิพากษา)

- บทบัญญัติที่ปรากฏในร่าง พ.ร.บ. กัญญาหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่แตกต่างกันไป คือใช้เสียงข้างมากในการชี้ขาด และผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาทุกคนต้องทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดีส่วนตัว และแถลงต่อที่ประชุมก่อนลงมติ (สำนักงานศาลยุติธรรม)

- ไม่ควรให้ผู้พิพากษาทำความเข้าใจส่วนตนก่อนการทำคำพิพากษา เหมือนที่ศาลรัฐธรรมนูญทำเพราะศาลฎีกาเป็นศาลที่ใช้ดุลพินิจจากข้อเท็จจริงที่ต้องการพิจารณา ซึ่งแตกต่างจากศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นการวิเคราะห์หลักกฎหมาย

๘. ประเด็นอื่นๆ

- กรณีที่ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดมีความผิดแล้ว ต้องให้บุคคลผู้ถูกกล่าวหาพ้นโทษโดยปฏิบัติหน้าที่ อัยการต้องส่งฟ้องทุกคดี และศาลต้องรับฟ้องทุกคดีโดยต้องตัดสินคดีให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

- ไม่ควรให้มีการอุทธรณ์ได้ทุกคดี (ป.ป.ช.)
- ในหมวด ๖ การอุทธรณ์ มีลักษณะเปิดกว้างให้อุทธรณ์ได้ทุกกรณี ทั้งที่ตามร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๘๕ วรรคท้ายระบุว่า “หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์และกระบวนการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” แต่ตามร่างที่เสนอมีกษณะเปิดกว้าง มิได้กำหนดหลักเกณฑ์อะไรเลย จึงเสนอให้ควรรจำกัดสิทธิอุทธรณ์บ้าง เช่น ในกรณีศาลพิพากษาว่ามีความผิดแต่ให้ออการลงโทษ หรือในการวินิจฉัยศาลลงโทษสถานเบาให้จำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือ ๕ ปี ห้ามอุทธรณ์เป็นต้น

ส่วนในคดีร้ายแรงยึดปิดกั้นคดีควรมีจำนวนทุนทรัพย์หรือทรัพย์สินที่ให้ยึดให้ตกเป็นของแผ่นดินหากเป็นจำนวนไม่สูงนัก เช่น ไม่เกิน ๑๐ ล้านบาท หรือ ๒๐ ล้าน ก็น่าจะสมกับบัญญัติเป็นข้อจำกัดการอุทธรณ์ไว้บ้าง

ในคดีสาขาหรือคดีขอถอนส่วน ขอเฉลี่ยทรัพย์ หรือคำร้องขจัดทรัพย์ จะอุทธรณ์ได้หรือไม่ขอให้ระบุให้ชัด แม้ตามร่าง พ.ร.บ. จะระบุว่าคำพิพากษาและคำสั่งในชั้นบังคับคดีให้เป็นที่สุด ก็ควรระบุไว้ให้ชัดเพราะการร้องขจัดทรัพย์มีการดำเนินการไต่สวนคล้าย ๆ กับการดำเนินคดีใหม่และอาจมีทุนทรัพย์จำนวนมากก็เป็นได้ (ผู้พิพากษา)

- การยื่นบัญชีทรัพย์สินหนี้สิน อยากให้ลดรายละเอียดทรัพย์สินที่ต้องยื่น ควรเอาแต่หลัก ๆ ที่เห็นได้ชัดจริง เพราะไม่มีนักการเมืองคนไหนมีเจตนาที่จะยื่นเท็จ แต่บางครั้งอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ แต่อยากให้ปรับที่รายละเอียดรายการทรัพย์สินมากกว่า

- เรื่องของพยาน ไม่มีประชาชนคนไหนที่จะเอาตัวเองไปเป็นพยานกับนักการเมือง ดังนั้น หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานบุคคลควรเป็นแบบไม่เปิดเผยพยานและมีมาตรการคุ้มครองดูแลพยานให้มากกว่านี้ โดยมุ่งเน้นไปที่เอกสารและความชัดเจนที่เห็นได้ว่าผิดจริง ก็ข้อมูลความผิดได้เลย

- อยากให้มีคณะลูกขุนซึ่งมาจากหลากหลายอาชีพ ในการมาช่วยศาลในการพิจารณาคดี
- เสนอให้คดีมีการอุทธรณ์ฎีกา (๓ ชั้น) ได้เหมือนศาลปกติ
- เมื่อร่างพระราชบัญญัติฯ ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ไม่ควรให้มีผลย้อนหลัง
- การบังคับคดีตามมาตรา ๖๘ ควรเขียนให้ชัดเจน